

UDK 81'373.21/.23 ŠABIĆ I.

Stručni rad
Professional paper

Dževad Jahić

**TEMELJITA PRETHODNICA VELIKIH SINTEZA
(Indira Šabić: *Antroponimija i toponimija bosanskoga srednjovjekovlja*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2017.)**

Pitanje antroponimije i toponimije i njene građe u srednjovjekovnim bosanskim pisanim izvorima samo po sebi je značajno naučno pitanje, ne samo u smislu teorijskom i praktičnoistraživačkom filološkom i lingvističkom, nego je veoma važno i u pogledu značaja i karaktera bosanskih pisanih spomenika iz srednjeg vijeka i prisustva te građe u njima. Upravo takva građa po prvi put se kod nas u bosnisti na cjelovitiji način prezentira i analizira, što je također samo po sebi značajno i za bosnistiku važno, pogotovo za njenu dijahronijsku istraživačku liniju. Pred nama je rukopis koji nudi preciznu i vrlo ozbiljnu analizu te građe, rukopis koji čak metodološki nema pouzdanijih uzora ni u samoj serbokroatistici, pa stoga autorici "u startu" čestitamo na temi i na ozbiljnosti i spremnosti odnosno sposobnosti da se sa tom složenom temom uhvati u koštac.

Pregledno je data analiza antroponimijske i toponimijske građe ekscerpirane u dva osnovna žanra bosanske srednjovjekovne pismenosti, pismenosti stećaka i administrativno-pravnih tekstova, čemu je pridodata i građa iz Dubrovačkog arhiva. Nakon teorijski obrazloženoga razvoja antroponimijske formule, po poglavljima se pristupa analizi imena "stranoga porijekla", i slavensko-starobosanskoga porijekla, zatim ženske antroponimije, potom antroponimije osmanlijskoga perioda i posebno analizi srednjovjekovnih bosanskih prezimena. Zatim se prelazi na detaljnija razmatranja srednjovjekovne bosanske toponimije. Lingvistička dijahronijska i uporedna analiza bogate građe srednjovjekovnih bosanskih spomenika autoricu

nedvojbeno vodi ka zaključivanjima karaktera autentičnih bosanskih interferencija i slojevitosti međukulturnih utjecaja na prostoru Bosne. Ta građa prezentirana je metodološki vrlo korektno i protumačena lingvistički dosta zrelo i obuhvatno, tako da možemo zaključiti da se ovdje radi o ozbiljnoj naučnoj radnji koju pozdravljamo i radujemo se njenoj pojavi. Prije svega zato što je ovdje iz pera mladog istraživača izišla jedna vrlo ozbiljna naučna analiza građe veoma važne za objašnjavanje razvojnih tokova odnosno historije i samoga bosanskoga pisanog, pa i govornog jezika. Autorica o mnogim međudnosima i lingvističkim značenjima unutar građe, na osnovu konsultirane literature, uspijeva donositi pouzdanije zaključke, čime pokazuje da se ovdje bez sumnje radi o, u nauci tek stasalom, mladom, ali vrlo ozbiljnom istraživaču. Istina je da se taj mladi i ozbiljni naučni istraživač katkad i zaplete u svojim tumačenjima, kao npr. u govoru o dijalekatskom supstratu istočne Bosne u vezi sa refleksom jata. Naime, fakt da se na stećcima "ne nalazi više čakavskih osobina" upravo potvrđuje fakt njihove bosanske autentičnosti, također i autentičnosti njenih kovača i dijaka, što opet ni u kojem slučaju ne znači da su ijekavizme u istočnu Bosnu donosili hercegovački klesari. Oni su ih mogli "donositi", ali su se ti ijekavizmi zapravo uklapali, u praktički jednoobrazne, istočnobosanske ijekavizme. U spomenicima sa tog prostora svoju naročitu ulogu igrao je upravo ikavski pisani manir, koji je zbilja bio širi bosanski, jer je jezgro bosanske države nastajalo u gornjem toku rijeke Bosne, šireći se više prema zapadu nego prema istoku. Ovu primjedbu navodimo samo radi ilustracije da su u nauci sporna pitanja neizbježna, a da ovaj rukopis neka od tih pitanja postavlja i otvara, što je najsigurniji znak da se radi o naučnoj analizi i naučnome djelu.

U zaključku o rukopisu ćemo reći da je on dao vrlo interesantnu analizu bogate antroponimijske i toponimijske građe bosanskog srednjovjekovlja, građe koja i ovaj put strogo naučnom analizom i metodologijom potvrđuje i objašnjava jezičku autentičnost bosanskoga prostora i naravno ukazuje i na puteve budućih istraživanja historijske građe toga jezika. Ovaj rukopis nas zapravo vrlo ubjedljivo uvjerava u to da su u bosnistici, sa čisto naučnog aspekta, najurgentnija i najvažnija, naučno najpotrebnija i najpouzdanija, baš ovakva dijahronijska istraživanja građe bosanskog jezika, građe koja se vremenski, pa i višežanrovski, proteže od srednjovjekovlja do XX stoljeća. Ta građa analizirana npr. na način kako to čini autorica Šabić, bit će najpouzdaniji temelj za izrade budućih velikih sinteza i projekata u bosanskom jeziku. To su projekti: HISTORIJSKI RJEČNIK BOSANSKOG JEZIKA, ETIMOLOŠKI RJEČNIK BOSANSKOG JEZIKA, ONOMASTIČKI RJEČNIK BOSANSKOG JEZIKA, RJEČNIK BOSANSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA. Ova četiri dugoročna

projekta, koja bi se mogla izvoditi u saradnji Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti i Instituta za jezik, pri čemu bi tipovi analize dijahronijske građe kakav je npr. ponuđen ovim rukopisom bili temeljna literatura za šire i cjelovitije zahvate u genezu i historiju samoga bosanskog jezika.

U rukopisu je dosljedno zastupljena naučna metodologija, široko je i duboko konsultirana postojeća slavistička literatura, a naročitu njegovu vrijednost ima ovdje prezentirana nova i dosad nepoznata antroponimijska i toponimijska građa iz bosanskog jezičkog srednjovjekovlja. Jedina metodološka primjedba odnosila bi se na to da autorica nije odoljela jednom sve prisutnijem maniru u "modernoj" lingvističkoj nauci i šire, a to je, po meni nepotreban i nauci neprimjeren manir, da se umjesto zaključnih razmatranja u okviru naučnoga djela daje rezime. Ta pojava neodoljivo podsjeća na izvjesno "brkanje lončića", pri čemu se sa manira kraćih naučnih radova i studija prenosi i na monografije, što je neprimjereno i što na svoj način umanjuje i samu cjelovitost naučnoga monografskog zahvata, kakav je slučaj s ovim rukopisom. Za nauku je puno bolje i važnije da se nakon ovakvih ozbiljnih naučnih analiza dotad nepoznate građe da jedan "klasični" zaključak koji proizilazi iz tih istraživanja, koji bi sadržavao kratke i jasne informacije o tome zašto je i kako istraživač pristupio konkretnoj građi i do kakvih naučnih rezultata ga je analiza te građe dovela. Onako kako se to radi u formama rezimea, sve ovo ipak ostaje nedorečeno, pa čitav rukopis, zbog te pojedinosti nedostatka jasnih zaključaka, u mnogim aspektima njegovoga značaja i vrijednosti osnaje donekle nezaokružen i nedorečen, da ne kažemo nedovoljno naučno osmišljen. Rezime inače "pričava" ono što je, po mišljenju autora, najvažnije, a ne zaključuje ono što je po naučnim spoznajama građe najznačajnije.

Ipak, čestitamo mladoj naučnici Indiri Šabić da je uspjela uraditi jedan vrlo ozbiljan naučni tekst, i njoj lično preporučujemo da svoja naučna interesovanja usmjeri u ovakvim i njima sličnim pravcima, jer za takav vid analize ima izrazitoga smisla i sposobnosti.

